

KLOLI A BLEMA SANE

Dangmlihu hia bl ka ku kake jime. Se be ne a su Ghana a, a mi ba gbe ke pe wetso kpaago, ke ba si mwendo. He ne a mi ba gbe nge, a tse le ke "Loblo", Ohue bie ne e si ji "Suomi ta. Lejo o nge ke ba si mwendo, se peo a tse le ke Tagologo nga a no.

Dangme wetso kpaago ome ji Klo, Ada, Gbugbla, Se, Ningo, Osu-Doku ke Kpone. Osudoku tseme ku Osudoku yo, Adalihi ya a muo no je, Seli, Gbugblaa ke Kpone tseme hu a semi. Ningo lihi ho wo he ya.

KLOLIHI

Kloli me gu a hi no bl ke ya si bene a na Yoku ko. Yoku no o, e kami ji 1,108 ke e mi dogba ne e gba Yokuomi e nyo. Klolihi ome he ye kaa Yoku mi ma da me, ne henyelihi hu bi me tuae. De yali kpanakuhi enyo kome---Aklo Muase (Aklo Nartebi) ke Madja---wo no ome a tso me ka a ya hie yoku mi kaa lejo mahi himi lo.

Amanie ne a ba bo tso o kaa, Yoku mi ma hi himi. Yoku no o ji "Klo Yo" o ne. (Krobo Mountain). Bie "Krobo" o, Ohie lihi le a ke ba. Bie tutuutu ji "Kro-Obo-So-Fo", ne e sisi ji "Ma ne a hii temi/Yoku no".

KLOYOUMI SIHIMI MI BLEMA SANEHI

Kloyoumi ba pe Kloli ome a sihihe potee ko. E ji ma ne a ke tesahi pe wehi ke mchi ne tsuhi nge mi babauu--Nikome po ke tsuhi ka 20--30 le nge jame a tesa we no ome a mi. Blefoli nitsolihi ne a ya slaa Yoku mi o tso o ka a bo we ome kaa bene a ma Aflika weo me o.

www.TheGaDangme.com

www.facebook.com/TheGaDangme

www.youtube.com/TheGaDangme

Kloli ɔme tsua nyu yemihehi hulɔ nge Yoku ɔmi kone nɔfɛɛnɔ ne na nyu. Bene nimlihi a he ba hiɛ nge Kloyoɔ miɔ, nihi bɔne we mami nɔ nge Yokuɔ kuɔ si ke zugbahi ne bɔle le ɔ. Ke gu Klo Huza zugba nami nɔ ɔ, Kloli ɔme he zugba babauu ke bɔle yoku ɔ, nɔne Field tɛɛ ke "Kunɔ nɔmi ne ke muɔ sipuemi bɛ".

Kloyoɔmi ba pee hene kusimi nihi ya a nɔ nge ke ya si 1892 ne a fie me ke je Kloyoɔ mi.

KLOLIHI A HEWAMI

Ke je jeha akpe nyɔngma ke kraagoɔ miɔ (17th century), he nyelihi ba bɔni Kloyoɔ tua mi nɔ. Se Kloliɔ me nyɛ ne a yeɔ a nɔ kunimi. Bene tuhi ke tu tsupahi ba gble mi pe loko a na Kloli ɔme a he blɔ ne a ye a nɔ kunimi.

O ma na bene a fie Kloli ɔme nge Kloyo ɔmi ɔ nga hiɔmi nɔ

This Article was translated into Dangme by Ike Tamatey Otu

www.TheGaDangme.com

www.facebook.com/TheGaDangme

www.youtube.com/TheGaDangme